

tetnem, hogy a testre nézve is léteznek sokféle erkölcsi értékű javak, melyeknek nagy részét közönségesen nem becsüljük eléggé, és a melyeknek a jövő nemzedékre való átadása első sorban a házat, a családot illeti.

WALDAPFEL JÁNOS.

FRÖBEL ALAKI MUNKÁI.

Kisdedeink nevelésében követjük el amaz első hibákat, melyeknek káros következményei ellen a későbbi nevelés erejének és idejének javával küzd s mégis sokszor minden siker nélkül. Az erőnek és időnek ez a fecsérelése, a sikertelenségnek ez a rémítő valószínűsége — ha nem bizonyossága — irányítja a nevelők figyelmét a kisdedek nevelésére és erősíti meg ama tétel igazságát, hogy a helyes nevelést lehető legkorábban kell elkezdenünk. — Ha nem tekintem is, hogy a nevelők nagy részét a szülei édes kötelek fűzik a kisdedekhez, a pädagogia előbb érintett egyik kiváló elvével nyugtathatom meg magamat, mikor a m. t. Társaság elé ismételten elő merek állani a kisdedek nevelésének egy-egy részletkérdésével.

A folytonosan izgó-mozgó kisded közös nevelésében, különösen Fröbel óta, bő alkalmat és számtalan eszközt adunk kisdedeinknek a mozgásra, cselekvésre. Általánosságban ezt az eljárást helyesnek tartom. Hadd izegjen-mozogjon, hadd cselekedjék a kisded: hiszen fejlődése a tevékenység közben és révén halad oly gyorsan, sikeresen és minden irányban. A testi cselekvésnek, a kézi munkának nevelői nagy hatását régóta ismeri a pädagogia; különösen méltányolnunk kell azt a kisdedek nevelésében, mert a kisded szellemi munkája az izmok tevékenysége nélkül meg sem indul s az ő legfontosabb érzékszerveinek egyike éppen a kéz. De hát nem a tevékenység, a kézi munka dícsérete a célom, hanem Fröbel játékeszközeinek rendszeréről és alkalmazásáról óhajtok néhány szót szólni. Megérdemlik, hogy foglalkozunk velök, mert évtizedek óta uralkodnak közös kisdednevelésünkben.

Fröbel nagyon jól ismerte a tevékenységnek, a játéknak rendkívüli fontosságát a nevelésben s gyakorta és egész melegséggel emlékezik meg a játékról s különösen a szabad játékról. (L. Erziehung des Menschengeschlechts 25—36. l. egyes részleteit.) Az önmunkásságot a nevelés céljának elérésére leghatalmasabb tényezőül ismeri el. Erős túlzásba esnek azonban követői, kik a

játéknak, a testi foglalkozásoknak a nevelésben való fölhasználását Fröbel érdemül tulajdonítja. Nem volt nevelő, a legegyszerűbb szülét sem véve ki, a ki tudatosan vagy öntudatlanul bár, a játékot mellőzte volna. *Jean Paul* himnuszt ír a játékról, az «ember első költészetéről»; *Beneke* a gyermekek kiismerése, az önmunkássággal párosult szemlélet, a képzelet fejlesztése, a test ügyesítése kedvéért tartja kiváló fontosságúnak a játékot (L. Beneke: *Erziehungs u. U. I.* kötet 123—127. 1.); *Rousseau* szerint «gazember az, a ki nem dolgozik» (1. *Emil*, 3. könyv) s főleg ezért mesterségre is tanítja Emiljét; a filantropok iskolájuk minden fókán érvényesítették a kézimunkát s hogy a nagy Plátót is idézzem, kiki tudja, hogy Törvényeiben a játékot és munkát hasznos előkészületnek tartja a gyermek jövő hivatására.

Ha azt, hogy kisdedeink otthon, az utcán és az ovodában játszanak, cselekesznek, nem köszönhetjük is *Fröbelnek*: azt el kell ismernünk, hogy a játékeszközöket s ezek alkalmazását a kisdedek nevelésében ő foglalta szigorú rendszerbe. E rendszer szerint Fröbel a játékok következő sorát teremtette meg:

1. Játék a labdával.
2. A golyó, kocka és henger.
3. Az egész elosztott kocka; az elosztás folytán 4-féle játékeszköz alakul.
4. Papirhajtogatás, fűzés, kimetszés, kivarrás.
5. Lerakó tábla és vessző.
6. Borsómunka.
7. Rajz.

A ma már elszámlálhatatlan alaki munkanemek közül ezek azok a foglalkoztató eszközök és foglalkozások, melyeket Fröbel maga alkalmazott és foglalt rendszerbe. A rendszer pedig *Hegel* bölcséletén épült, melyet engedjenek meg igen röviden emlékeztökbe idéznem.

E bölcsélet alapja az eszme s az eszméből fejlődő ellentétek kiengesztelődése. Nincs más igaz és egyetemes, csak az eszme, mely az alanyinak és tárgyilagosságnak kiengesztelődése, általános egysége. Az én és a tárgy részei a harmadiknak: az én és a tárgy közt levő viszonynak; egységük az eszme, melyből lételük származik. Az eszme tekinthető önmagában, önmagáért létezésében; tekinthető úgy, a mint önmagán kívül másban van; és végül úgy, a mint önmagához visszatér, önmaga fölött elmélkedik.

A szellemnek az eszmét legmagasabb fokon mint önmagához visszatérőt kell megismernie s ezt az ellentétezés és kiengesztelés módszerén értheti el. (L. Wargha I., Kerkápoly K. és Lewes-Bánóczyi Bölcsészettanát, Tiszta észtanát, Philosophia történetét.)

Fröbel e bölseleti elveken indulva, a nevelés céljául az életegységet tűzte ki, hogy az ember, mint a természet, az emberiség és Istenség gyermeke egységes, tiszta, hivatáshű, hibátlan, szent életet élhessen. Úgy találta, hogy kisdedkorban fő az élet önmagáért s fő az, hogy a belsőt (a lelkit) külsővé (testileg cselekvővé) tegyék. Mindezárt azután a tevékenységnek a nevelésben tág teret adott, a mi egészen rendjén van akkor is, ha a cél megszabásában és a kisdedkor jellemző vonásában Fröbeltől eltérőleg vélekedünk is.

De Fröbel nem állott itt meg. Ha Hegelnél egyetemes az eszme, *Fröbel* a kisded tevékenységének egyetemes eszközéül tette a labdát; az bölseletében az eszméből, ez a foglalkoztató nevelésben a labdából indul ki.

Az ellentétezésen és a megtalált harmadikon épült föl *Hegel* rendszere, ugyanezen az uton alkotja meg *Fröbel* is a maga játékeszközzeit. Az ellentétet természetesen az alakokban keresi és találja meg, nem azért, mert egykor mérnök akart lenni, hanem azért, mert bölcs mestere szerint az anyag és alak a lényegben egy s így a tanítvány tökéletesen igaznak vallhatja a régi római-val, hogy: forma dat esse rei (az alak adja meg a dolog lényegét). Így született meg a golyó, az egyetemes gömb-alak, után játékeszközüül annak alaki ellentéte: a kocka, s a két ellentét kiengesztelője gyanánt a harmadik: a henger.

Mivel pedig az anyag (tartalom) lényeges viszonyban van, egyik sem lévén egyéb — *Hegel* szerint, — mint átmenet, átcsapás a másikba; és mert a lényeges viszony elsöben közvetlenül mint egész és rész jelentkezik: Fröbel igyekezett arra, hogy e lényeges viszony közvetlen jelentkezésének megismerésére minél korábban nevelje a kisdedet. Hiszen maga a kisded nem egyéb, mint egész és rész, és ezt — mint Fröbel mondja — a kisded már korán érezi. Nem következhetik ezekből más, mint az, hogy a golyót, kockát, hengert részekre kell bontani s így teremnek meg a többi játékeszközök. De hányfelé bontsuk pl. a kockát? könnyü a felelet, hiszen az elfogadott bölseleti rendszerben uralkodik a 3-as szám; a kockát tehát 3 különböző főtengelyének irá-

nyában elvágjuk 3 felé s előttünk a 8 kis koczka, mint része az egész nagy koczkának, az egységnek. Tovább haladva, az egységet (a nagy koczkát) 3 párhuzamos s egy ellentétes metszéssel 8 hasábbá osztjuk; aztán a nagy koczkát 3 irányban 3—3 felé osztva, meglesz a $3 \times 3 \times 3$ rész, melyekből még odább menve a 3-as szám uralma alatt nyerünk kis 3 oldalú hasábokat.

Az egésről a részekre, az egységről a többségre nem csupán az anyagnál, hanem az alaknál is áttérhetünk. A gömbnek a kör, a koczkának a lap, a lapnak az él, az élnek a csúcs része és többsége. A kört az egész és félkarika, a lapot a lerakó táblák és papirlapok, az élt, a vonalat a pálczikák, a csúcsot, a pontot a tűzdelések és a borzó képviselik. — Íme Fröbel játékeszközeinek keletkezése; ime e játékeszközök, mint *Hegel* bölcséletének alkalmazása a kisdedek nevelésére.

Mit és hogyan beszél *Fröbel* egyik-másik játékeszközéről: tessék e pár idézetben megizlelni: «A 8 koczka kulcsa a külső világnak és ébresztője a gyermek belső világának. Mert az általános, mint különös (a vonal mint a koczka éle), a határozatlan egy, mint határozott egy (a pont, mint a koczka egyik csúcspontja), a belső, mint külső (a koczka főirányai, mint külső élek), az érzett, a gondolt, mint kialakult (az egész mint egy koczka), az egység és egyszerűség mint többség, és sokszerűség (a 3 belső irány mindenike mint 4 párhuzamos él), tehát a láthatatlan láthatóvá, észrevehetővé, megismerhetővé leszen». — «A pálczika a gyermek előtt a koczkának egy levált éle, vagy a szétszedett táblácskából keletkezett sokaság, vagy egy megrögzített egyenes vonal.» (Fröbels Päd. Schriften II. kötet 179. l.)

Fröbel azt kívánja, hogy eszközeiből szépészeti, életbeli és ismereti idomokat készítsünk. Oka ennek az, hogy «A gyermek három egység: cselekvő, érző és gondolkodó. Játéka is legyen hasznos (a cselekvő élethez tartozó), szép és igaz, megfelelő az életnek művészetnek és tudománynak.» (U. o. 58—59. l.)

Azt kívánja, hogy a foglalkozást szóval kapcsoljuk össze, mert «Játék és beszéd az az elem, melyben a kisded él» (Fröbel: *Erziehung des M.* 32. l.) és mert «A kisdedkor az emberi beszéd-képesség fejlődésének foka. Szükséges, hogy a kisded minden tényét összekapcsoljuk ennek jegyével a határozott, tiszta szó által.» (U. o. 57. l.) Mit ért Fröbel a határozott és tiszta szó alatt, mutatja a következő versike a sok közül, melyet a 8 koczkánál kellene a kis-

dednek elmondania: «Egy egész két fél, két negyed egy fél, két fél négy negyed, egy egész négy negyed, négy negyed nyolcz nyolczad, egy egész nyolcz nyolczad. Most kevés, most már sok, és nem is varázslott.» (Fröbel Päd. Schriften II. k.) — Meg kell jegyeznem, hogy ez a fordítás az eredetinek szépségén és mélységén mit sem bírt rontani.

Ennyiben mutattam be *Fröbel* játékeszközeinek és játékaiknak rendszerét. Ez a rendszert az utódok meglehetősen épen hagyták s ha hozzányultak, többnyire csak rontottak rajta. A játékeszköz név nem tetszett nekik, elnevezték hát alaki munkának, vagy munkaszerű foglalkozásnak s így teremtettek ellentétet *Fröbellel* szemben, ki a kisdéd cselekvéseit, legalább névleg, meghagyta játéknak. — Uj alaki munkanemeket találtak ki, mint pl. a ragasztást, a különböző gyöngymunkát és a szertelen diszmunkákat, melyeket aztán *Fröbel* neve alatt árultak és árulnak. Ezek egyrészt eltiltotta az egészségtan, más részeről már *Ronge* János is ezt írta: «figyelmeztetem a szüléket, ne engedjek, hogy a kisdédek szép munkáival megcsalják őket, a mit felületes óvónők gyakran megcselekesznek». (Ronge: Fr. Fröbels Kindergartensystem 32. l.) A foglalkozásokhoz fűzött beszédben és versekben annyira kiéleltették *Fröbel* gyengeségét, hibáját, hogy *Gruber* József nem nagy túlzással mondhatta el: «Ha *Fröbel* gyermekkertjei olyan rosszak mint rímeik (s valóban nem is jobbak), akkor maguk e rimek ítélnek el az egész intézményt, melyben keletkeztek». (Gruber: Die Päd. des Kindergartens 86. l.) — Arra nézve pedig, hogy mennyire javult idő folytán a *Fröbel* játékeszközeinek alkalmazásánál a mestert követők módszere, legyen elég *Péterfy* Sándort idéznem, a ki így szól: «Mit mivel a kisdédóvó, mikor a *Fröbel*-féle lerakó táblácskákkal foglalkoztatja a 4—6 éves kisdédeket? Megmondja először is, hogy a lerakó táblácskák háromszögűek, vagy pedig négyszögű lapocskák, hogy a háromszögű lapocskák között vannak derékszögűek, hegyesszögűek és egyenlő szögű háromszöglapok. És aztán ilyenféle módon beszélget a kisdédóvó az 5—6 éves gyermekekkel: «Vegyetek fel két kezetekbe két táblácskát, tegyétek össze, hogy legyen egy hosszénégyszög. Most fogjátok meg a hosszénégyszög két végét két kezetekkel és tegyétek az asztalra. Ennek a végéhez jobb felől tegyetek így még egy hosszénégyszöget (1. minta).» «Most csináljatok egy hosszénégyszöget, fogjátok meg két végét, — tegyétek az asztalra. Ismét vegyetek fel kettőt, fogjátok meg mindkettőnek

a hegyét, a derékszögek legyenek alul, végei érzék egymást, így tegyék azt a hossznegyszög mellé fölül». — És ez nem mese, hanem, sajnos, való dolog; mert én ezt a társalgást abból a «Vezérkönyv»-ből írtam le, a melyet a közoktatásügyi kormány a kisdé-
 óvóképezdék növendékei számára megszerzés és követés végett ajánlott; pedig 9 frt annak a könyvnek az ára. (L. Néptanoda 1895. évf. 98. l.)

Most már, azt hiszem, nagyon is megismertettem önökkel, tisztelt hallgatóim, *Fröbel* alaki munkáit. — Engedjék meg, hadd mondjam el rólók igénytelen nézeteimet.

Nem tekintem azt, hogy *Hegel* bölcelete már jó ideje csupán a történelemé s hogy *Fröbel* rendszere bátran követhetné azt ide ide is; azt nem kutatom, hogy miért tartotta játérendszerében *Fröbel* a golyót olyan egyetemesnek, mint bölceletében *Hegel* az eszmét; nem gondolok azzal sem, hogy miért tért el a golyótól a koczkára, mikor játékeszközeinek hosszú sorát megalkotta, hiszen a golyót mondta egyetemes alaknak? Nem bánom még azt sem, hogy az ellentéteket és a kiengesztelődést csak a mértani alakokban találta meg, hogy alakhoz csak alakot viszonyított, pedig senki sem gondol pl. az ablaküvegről arra a koczkára, melynek az egyik lapja lehetne, de azt a viszonyt, mely az üveg törékenysége és az ütés, vagy kődobás közt van, mindenki respektálja. Nem törődöm azzal sem, hogy az alaki munkák eme sora mennyiben méltó *Hegel* bölceletének szelleméhez s mennyiben sülyed annak merő paródiájává? De lehetetlen elhallgatnom azt, hogy csak nevetséges és kificzamodott pädagogia rendezheti a játékeszközök és játékok sorát abból a célból, hogy a kisdéd akár *Hegel*nek, akár másnak bölceletét megismerje, megértse és odáig emelkedjék, a hol az «egészeket úgy is lássa, mint egy nagy egésznek tagjait, mint egy főczél eszközeit», s a hol belássa, hogy mindennek van ellentéte és viszonya, melyben az ellentétek kiengesztelődnek. Már pedig *Fröbel* ezt akarta: *Hegel* bölceletétől várta a világ az emberi élet megújhodását s abba a bölceletbe akarta bevezetni, belekényszeríteni már a kisdedet is.

Ilyen magas lóhátra ülve, természetesen, nem látta, hogy a kisdéd fejletlen lelkének nem való a mértani idomok ismertetése, nem való a viszonyok öntudatos kutatása és fölismerése. Nem látta, hogy a kisdéd pl. a 8 koczkában sohsem lát egy nagy egészet, hanem igenis mindig sok egészet. Nem látta, hogy a kisdéd nem

találhat gyönyörűséget abban a szépben, mely csak nekünk, kik a természetes fejlődés és a művelődés hosszú útján átfutottunk, lehet szép. Nem látta, hogy a kiseded azért csinál kutat, hogy vizet merítsen belőle, azért ostort, hogy pattogtassa, azért bábut, hogy elaltassa, szóval azért csinál valamit, hogy ne csak bámulja, sőt inkább megfogja és kedvére fölhasználja; ezt nem látván, olyan játékeszközöket talált, melyekből sok minden alakítható ugyan, de csak igen kevés használható a kész alakok közül.

A bölcséletbe s főképen a mértani idomokba merülve azt hitte, hogy a kiseded is úgy belemerül abba, mint ő s hogy a kiseded lelke sem fejlődhetik és fejlődik másként, mint a hogyan ellentétezés folytán a golyóból koczka s a golyóból és koczkából henger lesz. Ezt kell megérteni a kisedednek, ebbe kell belenevelnünk őt s akkor a jövő embere nagy és boldog leszen. — Sajátságos, hogy *Hegel*nek ez erős követője a német nemzetet újjá akarja ugyan teremteni, de azért a nyelven és a rendszerépítés német nemzeti jellemvonásán kívül sem játékban, sem játékeszközeiben nem vett föl semmit, a mi nemzeti. Eltelve az idomokkal és az ellentétezés-sel, eszébe sem ötlött, hogy bölcs mestere azt is hirdette, hogy a szellem nyilatkozásának legalsó fokán még alá van vetve az emberfaji, nemzetiségi és egyedi sajátságok uralmának. *Fröbel*nél a nemzeti és egyéni sajátságok tekintetbe vételét hasztalanul keressük. Ő egyetemes célért és egyetemes eszközökkel dolgozik s a rendszer kedvéért tesz mindent.

Rendszere előbb a labdához, majd a 8 koczkához, s így tovább, nyűgözi a kisededet, nem törődve a kiseded közvetlen környezetével, nem azzal, hogy a kiseded a legkülönbözőbb mozgásokat akarja végezni, a legnagyobb változatosságra törekszik, nem ül a bölcs türelmével és nyugalomával órákon keresztül, nem képes és nem is vágyik az általa könnyen elvégzett bonyolultabb mozgások szavakba foglalására, nem akarja, hogy mindig a vezényszó pórázán vezessék és sokkal szívesebben foglalkozik azzal, a mit talált, a mi keze ügyébe esett, mint azzal, a mit erővel reátukmálnak.

Rendszere nem engedte, hogy azt nézze, miként állnak elő az érzetek és képzetek s minő lélektani törvények szerint indítják meg ezek az érzelmeket és akaratot. Önkényesen megállapított föltevésből indulva ki, itt is önkényesen alkotta meg az ösztönök véghetetlen sorát. — Nem lélektani alapokra épített ő, hanem rendszerének kedvére csinálta lélektanát.

S ki tudná csak elsorolni is azt a temérdek pædagogiai hibát, melyeknek Fröbelnél a legnagyobb oka, kiapadhatatlan forrása az alak, a forma túlságos becsülése. Egynehányra éppen csak rámutatok. — 8 koczka, 8 hasáb kell, sem több, sem kevesebb; miért éppen ennyi s nem annyi, a mennyi esetről-esetre az építéshez szükséges? Miért nem szabad a koczkát, hasábot, gulát, ívet, lapot használnia a gyermeknek, mikor építenie kell; mit és milyen hű utánzatokkal építhet a 8 koczkából? Miért nem szabad az eszközöket egyesíteni az alakításnál? — Az a 8 koczka a maga egyforma alakjával, mennyiségével, egyenlő színével nem veri-e béklyóba a képzeletet s éppen ezért nem öli-e el a kedvet? És használhatja a gyermek azt, a mit koczkából, táblácskából, pálczikából készít; arra a furcsa székre, melyet koczkából csinálnak, ráültetik talán a bábút; az alatt a kapu alatt, mit hasábból csinálnak átsétáltatják talán a fa-katonát? S miért készítsen a kisedet legtöbbször olyan idomokat vagy utánzatokat, melyeket az asztalról föl sem vehet, melyeket csak bámulhat, de kedvére nem mozgathat, nem használhat? — Avagy micsoda fokozat és természetszerűség az, hogy terhelik a kisedet a díszes kapuk, mindenféle szépmészeti idomok, nehéz papírfüzések és hajtogatások csinálásával, de nem gyakorolják abban, hogy a pálczára felkösse a spárgát, hogy rongyból csináljon bábút, hogy készítsen hegyes papiroszacskót, hogy csomagoljon, hogy a homokban pinczét vájjon, az agyagból tésztát gyurjon stb. stb. — Hát az jótékony-e testre, kedélyre egyiránt, hogy a kisedet a különböző alaki munkák mellett csendes ülésre kényszerítik fél vagy egész órákon keresztül s aprólékossáig pontos vezénnyelssel számüzik a cselekvés szabadságát, melyben a vidámság terem? — Igen, a forma nemcsak az eszközöket szabja meg Fröbelnél, hanem uralkodik azok alkalmazásában, uralkodik az igazi gyermekkert életének minden mozzanatában, és beleöl a formaságba minden lényeket.

Ha mindehhez elgondoljuk azt a gyötrő fegyelmet és azt a reggelt, asztalt, koczkát megénekelő verselési és verstanítási dühöt, mely *Fröbel* és iskoláját olyan hirhedtté tette: semmi okunk sincs arra, hogy továbbra is megmaradjunk Fröbel játékeszközei s ezek rendszere mellett. Játékeszközei közül a labda, mely úgy sem az ő találmánya s az építő, alakító fácskák meg fognak maradni mindig kedves és fejlesztő eszközökül, de sem mennyiségükben, sem alakjukban nem köthetők meg úgy, mint *Fröbel* kívánta: a mód-

szernek pedig alaposan meg kell változnia a mai lélektan törvényei szerint.

Elő kell szednünk azokat a játékeszközöket, melyeket népünk gyermekei használnak; le kell térnünk a vezénylés nyugöző utjáról; a kész játékeszközök mellett adjunk helyet azoknak is, melyeket a kised környezetében talál; ne csináljunk iskolát; szakítsunk *Fröbel* rendszerével, de tartsuk meg belöle a jót; a lélektan és neveléstudomány mai fejlettsége legyen kisednevelésünk irányt mutatója és módszerünk alapja; több szabadságot az ovodai kisedeknek; nemzeti jellemet a kisedóvásnak!

Fröbel rendszerét irodalmunkban már sokan elitették. Dr. *Kiss Áron* a magyar *Fröbelismust* olyan körmondatnak tartja, melynek előszaka helyes, de utószaka hamis; játékeszközeinek alkalmazásától félti a gyermeki élet gondtalan vidámságát, s az egész rendszert merényletnek tartja a józan ész és nemzetünk jövője ellenében. (A m. népisk. tanítás története 444—448. l.) Dr. *Verédy Károly* szerint ne a technikai ügyesség fejlesztését, hanem az erkölcsi érzület alapvetését helyezük előtérbe ovodáinkban. «Le kell térni a mesterkélttség utjáról, fel kell keresni a népies játékokat, dalokat és elbeszéléseket, a melyek évszázadokon át gyönyörködtetik a magyar geniust.» (Pæd. Encycl. 290. l.)

A külföld ismertebb pædagogusai közül *Richter* Frigyes és *Gruber* József foglalnak el igen erős állást a *Fröbel*-féle alak munkákkal és ezek módszerével szemben. Utóbbi egyenesen azt vallja, hogy szerencsétlen az a kised, kit *Fröbel* gyermekkertjeiben nevelnek, mert ott az igazságot feltartóztatják, korán érlelnek, a kisedet egyik lehetetlen fokról a másakra kergetik, melegházi növénynek tartják, verssel, dallal, szájba rágott beszédekkel, szerfölött mesterkelt foglalkozásokkal agyongyötrik.

Ne essünk túlságba. *Fröbel*nek határozott érdeme, hogy a tisztán humanisztikus intézménynek tartott ovodák nevelő hatását öntudatra emelte s hogy a cselekvésre, a játékre, mint a kisednevelés hatalmas tényezőire, a figyelmet ráirányította. Ez érdemeit készséggel elismervén, álljunk meg s eszközeiből és ezek alkalmazására vonatkozó módszeréből vessünk ki mindent, a mi a kised értelmét megterheli vagy felületessé teszi, kezét és képzeletét lenyügözi és kedélyének üde bimbóit elhervaszítja.

Meg vagyok gyöződve, hogy *Fröbel* sablonjai, *Fröbel* mesterkelt játékeszközei s ezek rendszere és módszere ellen küzdve s

a kidobott anyagok helyébe a magyar nép szellemének termékeit állítva: a magyar kisednevelésnek csak javán munkálkodunk.

PERES SÁNDOR.

A TANÍTÓK MAGATARTÁSA ÉS HIVATÁSA A NÉP- OKTATÁSI TÖRVÉNY REVIZIÓJÁVAL SZEMBEN.*

Tisztelt közgyűlés! Mindnyájan tudjuk, hogy a tanítóvilágot ma érdeklő kérdések közül — az anyagiaktól ezúttal eltekintek — különösen a népoktatási törvény revíziója az, mely az elmélet és a szíveket egyaránt és kiváló mértékben foglalkoztatja. Egyik-másik tanító-egyesület már érdemben is foglalkozott a kérdéssel, s bár részemről csak kevésnek ismerem a propositióit teljes pontossággal, annyit még is bizton láttam belőlük, hogy a legnemesebb szándék, a tanítóság értelmi és erkölcsi színvonalának az emelése, s főczélként a legfőbb közérdek: a népnevelés előmozdítása vezérli munkájokban. Szóval: én úgy tudom, hogy a mely tanító-egyesület már foglalkozott a kérdéssel, az mind fején találja a szeget, s ha egyik-másik nemes felhevülésében tán túllő is a célon: a jóakaratot s a mi fő, az intelligens szakértelmet el nem vitathatjuk egyiktől sem.

Részemről nem szándékozom ezúttal a népoktatási törvény revíziójához érdemlegesen hozzá szólni, hanem egy-két pillantást akarok vetni a tanítók — mint egyesek — azon álláspontjára, a melyet ebben a kérdésben a tanító-egyesületekkel szemben elfogalnak.

Semmi sem lévén állandó a világon, nem csoda, ha népoktatási törvényünk érvényének 27-ik évében egyben-másban már nem felel meg a haladó idők szellemének, s változtatásra, revízióra szorul. Fent és alant egyaránt érzik ennek szükségét s ez az oka, hogy úgy a gyakorlati, mint az elméleti téren egyformán ez a domináló kérdés. Lélekemelő és nagyszerű még gondolatnak is, hogy a második évezrednek egy modern, humanus és szigorúan nemzeti alapra fektetett népoktatási törvényvel vértelve vág neki a magyar tanítóság lelkes csapata. Ezt a fényes eredményt azonban

* Felolvasta a szerző a «Barsvármegyei általános Tanító-egyesület» 1895. évi július hó 5-én tartott közgyűlésén.